

SPECIAL

OSG ADVIES NOORD-NEDERLAND

KANSRIJK ONTWIKKELEN

**ONDERWEG NAAR NIEUWE
OPLOSSINGEN...**

In deze special:

Voorwoord	4
01 De toekomst van de voorzieningen: dé grote uitdaging op het Nederlandse platteland	6
02 OSG introduceert in Midden-Drenthe nieuwe methodiek om leefbaarheidsbeleid te ontwikkelen	10
03 Vier kleine scholen vormen samen één team: een oplossing met ongekende mogelijkheden	14
04 Fusie en sluiting van scholen een precair proces: Snelle fusie openbaar en bijzonder onderwijs in Hijken Gevoeligheden en emoties bij sluiting school in Elp Samenvoeging scholen om opheffing te voorkomen in Appelscha	18 19 21
05 Brede school wordt integrale kindvoorziening	22
06 De Speelcirkel verrijkt de traditionele kinderopvang	26
07 Op weg naar de Groninger Voorschool?	30
08 Een nieuw streekcentrum voor Scheerwolde	34
09 OSG ondersteunt gemeenten en instellingen bij invoering OKE-wet	36
10 Het prijzige einde van de Dorpsschool, Ons Dorp	40
11 Netwerkbijeenkomst innovaties door nieuwe combinaties in Drenthe	44

**...NIEUWE OPLOSSINGEN VOOR
ONDERWIJS, OPVANG & LEEFBAARHEID**

VOORWOORD

Het onderwijs in Noord-Nederland lijkt een ongewisse toekomst tegemoet te gaan. De gevolgen van de bevolkingskrimp zullen op het platteland snel duidelijk worden. Veel scholen komen in de problemen. De vergrijzing zorgt de komende jaren voor uitstroom van personeel en het verlies van vele jaren ervaring. Scholen komen nóg meer in de problemen.

De druk op de kwaliteit van het basisonderwijs en de voorschoolse educatie neemt toe. Scholen moeten de kwaliteit van het onderwijs verbeteren. Kinderopvang en peuterspeelzalen moeten extra presteren om aan de Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie te voldoen die op 1 augustus 2010 in werking getreden is. Scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen zullen meer en intensiever moeten samenwerken.

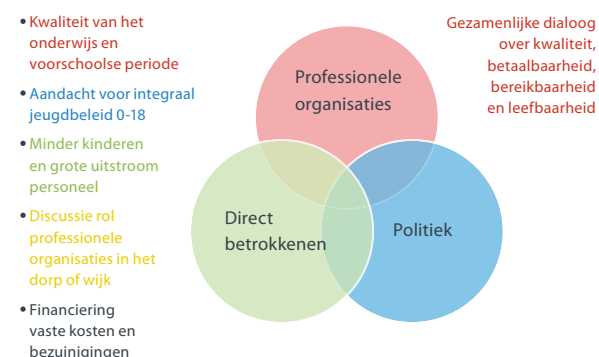
Meer kwaliteit, meer werk en dat met minder geld. Het afnemen van leerlingaantallen zorgt ervoor dat de financiering van voorzieningen steeds lastiger wordt. Minder kinderen en meer vaste lasten maken het steeds moeilijker om scholen in stand te houden. Alle instellingen worstelen met bezuinigingen bij rijk, provincie en gemeenten. Ondertussen verwachten ouders en inwoners van dorpen en wijken onverminderd veel van het onderwijs. Ze verwachten van de scholen dat ze samen met gemeenten en collega-instellingen de toekomst van de voorzieningen zeker stellen. Dat ze bijvoorbeeld opvang en onderwijs weten te combineren en dat voorzieningen ook beschikbaar zijn voor dorp, wijk en verenigingsleven. Vaak staan belangentegenstellingen, versnippering van inzet en middelen en zelfs wet- en regelgeving nieuwe oplossingen in de weg.

Moeten we dus pessimistisch zijn over de toekomst? Als OSG weten we zeker van niet. We zijn ervan overtuigd dat er nieuwe oplossingen mogelijk zijn. Oplossingen die kunnen zorgen voor kwaliteit, betaalbaarheid en bereikbaarheid. Voorwaarde is dat de betrokken instellingen, samen met de gemeenten, in dialoog gaan met inwoners en ouders. Niet om hen te overtuigen van het nut van voorgekookte oplossingen, maar om met hen in gesprek te gaan en te werken aan nieuwe realistische combinaties. Samen werken aan de toekomst van kinderen in dorpen en wijken.

In deze uitgave hebben we een aantal voorbeelden uit onze adviespraktijk in Noord-Nederland verzameld om u te laten zien dat er oplossingen komen als mensen bereid zijn gebaande paden te laten voor wat ze zijn en samen nieuwe wegen in te slaan. OSG is bereid u onderweg te vergezellen en samen met u nieuwe oplossingen te ontwikkelen.

Namens de adviseurs van OSG Advies Noord-Nederland

Samen reageren op veranderende omstandigheden

In Spier (Gemeente Midden Drenthe) is al jarenlang geen school meer, maar worden op woensdag, vrijdag en zaterdag vele activiteiten voor kinderen georganiseerd.

Een uitspraak van een bewoner: "Ik hoop dat ik kinderen in mijn dorp blijf zien en horen."

HET GAAT NIET OM LEEFBAARHEID, MAAR LEVENDIGHEID

DE TOEKOMST VAN DE VOORZIENINGEN:

DÉ GROTE UITDAGING OP HET NEDERLANDSE PLATTELAND

Is kleinschaligheid slecht voor de kwaliteit van het onderwijs? Zijn kleine scholen te duur? Durft het onderwijs in Noord-Nederland de uitdaging aan om de gevolgen van de bevolkingskrimp op het platteland op een innovatieve manier aan te pakken? Het onderwijs zal nu keuzes moeten maken om tijdig sturing aan de ingrijpende ontwikkelingen te kunnen geven. De discussie over de toekomst van de voorzieningen op het platteland roept veel emoties op. Vaak gaat het niet alleen over de school van de kinderen, maar ook over de school waar de ouders en grootouders zelf op hebben gezeten.

De komende jaren krijgt het platteland met grote veranderingen in de bevolkingsontwikkeling te maken. De dubbele vergrijzing - relatief steeds meer ouderen die bovendien een steeds hogere leeftijd bereiken - gaat hand in hand met een behoorlijke terugloop in de nieuwe aanwas in de categorie 0-12 jarigen. De bevolkingsaanwinst van de dorpen verandert bovendien structureel nu de categorie 20-40 jarigen - de mensen met een gezin met jonge kinderen - steeds vaker naar de grotere woonkernen trekt. In sommige dorpen wordt de komende tien jaar een terugloop van het aantal kinderen met maar liefst 60 procent verwacht. Bovendien treedt deze krimp op in gebieden waarin het leerlingaantal al vele jaren gestaag teruggelopen is. Driekwart van de scholen op het platteland heeft op dit moment al met overlevingsvraagstukken te maken. Het duurt niet lang voordat dit voor bijna alle scholen in plattelandsgebieden zal gelden.

Verder kijken dan de school

Bestaande structuren bieden niet langer een passend antwoord. Dus zullen scholen en gemeenten buiten de bestaande kaders om moeten gaan denken. Kunnen we de bedreiging omkeren in een kans om tot een fundamentele heroverweging van de voorzieningenstructuur te komen? Het gaat immers niet alleen om scholen. De terugloop is van grote invloed op een reeks voorzieningen. Denk bijvoorbeeld aan de kinderopvang, de peuterspeelzaal, de bibliotheek, het dorpshuis, de

sportvereniging. Ook daar hebben de betrokkenen te maken met consequenties op het gebied van kwaliteit, kosten en bereikbaarheid. De kunst is om oplossingen in samenhang met het functioneren van het hele dorp te bekijken. Voor een nieuwe oriëntatie is het van het grootste belang om met bewoners en alle betrokken instellingen in gesprek te komen en samen na te denken over nieuwe mogelijkheden en te maken keuzes. Voor het vinden van oplossingen zullen we over de grenzen van de dorpen heen moeten kijken.

Betaalbaarheid

Scholen ontvangen van het Ministerie vergoedingen voor personele lasten en materiële lasten. Kleine scholen ontvangen bovendien een zogeheten kleine scholentoeslag. De toeslag stelt kleine scholen in staat om het hoofd boven water te houden. Scholen met minder dan 60 leerlingen zijn gemiddeld duurder om in stand te houden dan de wat grotere basisscholen. OSG heeft onderzoek gedaan naar de groepsafhankelijke en leerlingafhankelijke component van de materiële vergoeding. De conclusie is dat een school met minder dan zeven groepen (circa 150 leerlingen) op deze bekostigingscomponenten tekort komt. Betrokken scholen vangen dit tekort vanuit de personele vergoeding op of ze teren in op de eigen reserves. Politiek en onderwijs zijn het erover eens dat kleine scholen extra middelen moeten krijgen. Je kunt je echter afvragen of de kleine scholentoeslag in zijn huidige vorm niet belemmerend

“SPEELSTAD ORANJE
NIEUWE BESTEMMINGEN”

'ALS JE DE BEPERKINGEN KENT, KUN JE DAARBINNEN ONBEPERKT TE WERK GAAN'

JULES DEELDER

werkt om effectievere oplossingen te bedenken hoe je met kleinschaligheid kunt omgaan. Is de kleine scholentoeslag niet een beetje een ontmoedigingspremie om in beweging te komen en andere en betere oplossingen te zoeken?

Kwaliteit

Volgens de Onderwijsinspectie komen kleine scholen relatief vaak als 'zwak' of 'zeer zwak' uit de onderzoeken. Zo geeft het inspectieonderzoek 'De kwaliteit van het onderwijs in het Noorden van Nederland' van februari 2009 aan dat 17 procent van de basisscholen in Groningen, Friesland en Drenthe als 'zwak' of 'zeer zwak' te boek staat. Hoewel binnen dit percentage ook een flink aantal grotere basisscholen valt, blijft vaststaan dat kleine scholen toch relatief vaak op dit soort lijstjes voorkomen. Waarom leiden extra middelen en veel kleinere klassen gemiddeld genomen toch tot minder goede prestaties? De inspectie zoekt het in haar onderzoek in het didactisch handelen van leerkrachten, gebrekkige zorg en begeleiding en ambities van ouders en leerkrachten. Nieuw in het onderzoek uit 2009 is dat de inspectie ook oorzaken zoekt in het noodgedwongen les moeten geven in combinatieklassen.

Bereikbaarheid

Er staan twee mogelijkheden open om de scholen op het platteland bereikbaar te houden: aanbieden van basisonderwijs in elke kleine kern of ervoor zorgdragen dat elke kleine kern een basisschool binnen redelijke afstand heeft. Enkel de laatste optie biedt soelaas in een situatie waarin het draagvlak voor basisscholen steeds kleiner wordt. Om voldoende gezonde scholen over te houden, ontkomen schoolbesturen niet aan de keuze om scholen samen te voegen.

Regionale brede scholen

Een belangrijke nieuwe ontwikkeling is het concept van de regionale brede school. Zo'n school is een leer- en leefgemeenschap voor kinderen van nul tot twaalf jaar. De school is geopend van 's morgens zeven tot 's avonds zeven waardoor buitenschoolse opvang in de organisatie verweven kan worden. Een schoolbus pendelt tussen dorpen om kinderen 's ochtends op te halen en aan het eind van de dag terug te brengen.

• Een brede school biedt kinderen meer kansen voor ontmoeting en ontplooiing. Er zijn immers veel meer kinderen op de school. Bovendien

kan het voor- en naschoolse aanbod kinderen in aanraking brengen met een breed scala aan activiteiten.

- Voordeel voor de ouders is dat er opvangvoorzieningen gekoppeld zijn aan onderwijsvoorzieningen en dat het vervoer van en naar school geregeld is.
- Het personeel krijgt meer mogelijkheden voor arbeidsdeling. Ook zijn er meer kansen om een keus te maken voor niet-lesgebonden taken. In de nieuwe school ontstaat een aantrekkelijk functiebouwwerk en meer mogelijkheden voor leerkrachten.

Goed onderwijs centraal

Ervaring leert dat het lastig is om aan een combinatiegroep van drie jaargroepen goed onderwijs te geven dat aan de normen van de Onderwijsinspectie voldoet. De bekostiging van de school is onvoldoende om een school met drie klassen te laten blijven bestaan zonder extra middelen van het bestuur. Het alternatief van een school met twee klassen is niet alleen organisatorisch, maar ook didactisch niet gewenst. Hoe zorg je ervoor dat de kleuters in de klas kunnen spelen en hun werkjes maken, dat de leerlingen in groep 3 leren lezen en dat de leerlingen in groep 4 ook de aandacht krijgen die ze nodig hebben?

Voor het schoolbestuur behoort het aanbieden van goed onderwijs centraal te staan. Daarnaast is een schoolbestuur werkgever en dient ook vanuit dat oogpunt zorg te dragen voor een financieel gezonde organisatie.

Eigen belang ondergeschikt

Er is bestuurlijke moed nodig om scholen samen te voegen vóór een school onder de opheffingsnorm komt of dit nu betekent binnen of buiten het bestuur. Zo'n wettelijke ondergrens is namelijk niet automatisch een verantwoorde grens voor leerlingen en het personeel. Een proactieve aanpak kan tot een reorganisatie van scholen op het platteland leiden om zo een eind te maken aan de versnippering van inzet en de daarmee gepaard gaande verspilling van middelen. Buiten de bestaande kaders om zal het onderwijs nieuwe wegen moeten inslaan. Het zal met name de moed moeten hebben om samen met andere partners te kijken naar de beste oplossingen. De grote uitdaging is om de totale voorzieningen voor kinderen en ouders vanuit inhoudelijke ambities centraal te stellen. Eigen belang dient hieraan ondergeschikt te zijn.

OSG INTRODUCEERT IN MIDDEN-DRENTHE NIEUWE METHODIEK OM LEEFBAARHEIDSBELEID TE ONTWIKKELLEN

De komende jaren staan de kwaliteit, de betaalbaarheid en de bereikbaarheid van de voorzieningen op het platteland onder druk. De problemen zijn zo groot dat incidentele maatregelen en adhoc-beleid geen soelaas bieden. Waarschijnlijk zullen dan alleen nog maar meer ongewenste effecten optreden. OSG vindt het van belang dat je als gemeente begint om de problematiek zo compleet mogelijk in kaart te brengen. Vervolgens moet er met alle betrokkenen overlegd worden over gezamenlijke ambities en visies. Op basis hiervan kun je tot een breed gedragen beleid voor de nabije en verdere toekomst komen. OSG heeft de afgelopen twee jaar samen met de gemeente Midden-Drenthe een nieuwe methodiek ontwikkeld om een leefbaarheidsbeleid voor de dorpen te ontwikkelen.

Directe aanleiding voor de nieuwe aanpak in Midden-Drenthe waren problemen rond de sluiting van de basisschool in het dorp Elp waarbij de gemoederen hoog opliepen. De discussie in het dorp ging al snel niet over de toekomst van het dorp, maar uitsluitend over het sluiten van de school tegen de uitdrukkelijke wens van (een deel van) het dorp in.

Hoe zou je dit soort kwesties in de toekomst kunnen voorkomen? Wethouder Emko Dolfing: 'We zeiden tegen elkaar: laten we ons dat weer overkomen? Of willen we samen met de betrokken dorpen en instellingen aan het stuur blijven staan? Om samen een proces in te kunnen gaan moet je bij het begin beginnen. We hebben de zaak gemeentebreed aangepakt. De problematiek van één dorp kun je niet los zien van die van de buurdorpen.'

Eenduidige aanpak

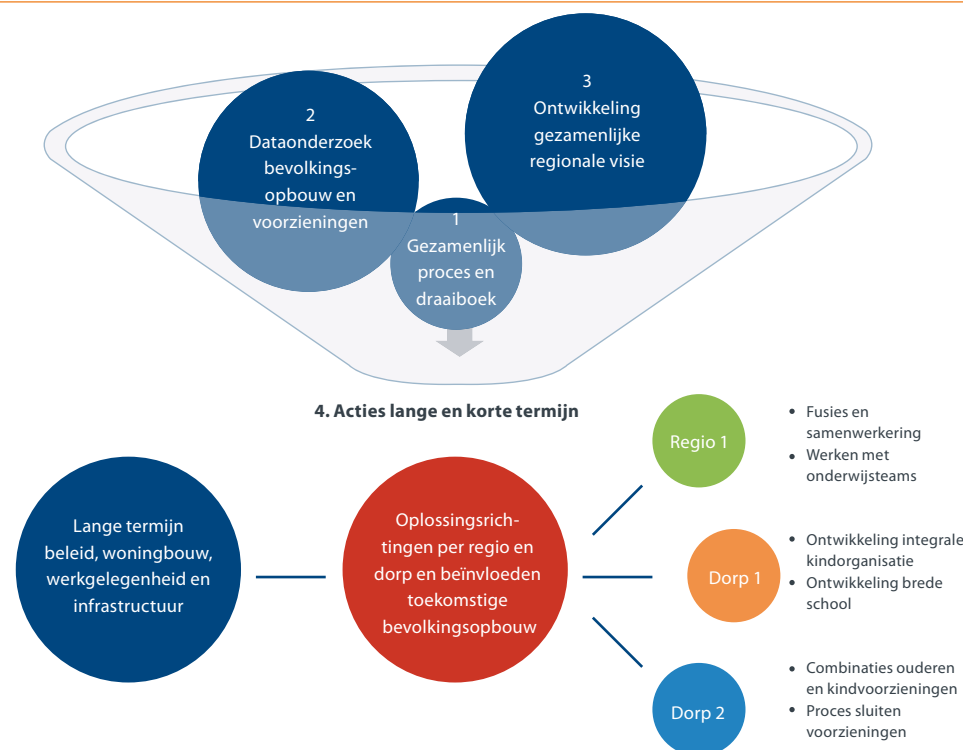
In april 2009 werd de Stuurgroep Leefbaarheid/Onderwijs opgericht waarin naast de gemeente, het openbaar en bijzonder onderwijs, het peuterspeelzaalwerk, het welzijnswerk en het gemeentelijke dorpenoverleg vertegenwoordigd waren. De eerste taak van de stuurgroep was een gezamenlijke visie op het toekomstige beleid formuleren. Adviseur Johan van der Zee van OSG zegt hierover: 'Het is belangrijk om bij de start van zo'n traject niet alleen de opvattingen waarover je het eens bent te delen, maar ook om de verschillen te benoemen. Daarmee geef je richting aan de samenwerking.' Na een eerste verkenning van een mogelijke gezamenlijke visie richtte de stuurgroep zich op het bedenken van een goede procesaanpak. Van der Zee: 'Het moest voor iedereen duidelijk zijn dat de gemeenten en de instellingen samen met de dorpen aan de slag gingen. Er moest een eenduidige aanpak komen, toegespitst op de groep 0-24 jarigen. Eenduidig, maar geen standaardbenadering, maatwerk per dorp dus.'

**BEWONERS HËT MIDDELPUNT
BIJ ONTWIKKELING VAN BELEID.**

Kwalitatief onderzoek

Ondertussen startte OSG in september 2009 het kwantitatieve onderzoek om inzicht te krijgen in de bevolkingsontwikkeling en de consequenties daarvan voor de leefbaarheid en de voorzieningen in de circa twintig dorpen die de gemeente telt. Door het inventariseren en analyseren van onder andere de prognoses van leerlingenaantallen en de bevolkingscijfers ontstond het nodige inzicht in de bevolkingsontwikkeling.

In gesprek met de dorpen

In oktober en november 2009 waren er in een aantal bijeenkomsten verkenningen met vertegenwoordigers van bewoners en instellingen. De eerste serie bijeenkomsten is gebruikt om samen ideeën en suggesties te verzamelen en te verkennen. Vervolgens probeerden de deelnemers deze verkenning in de tweede serie bijeenkomsten aan de hand van prognoses en cijfers zo concreet mogelijk te maken.

Emko Dolfing kijkt enthousiast terug op de gesprekken met de dorpen en de instellingen: 'Ik zou ze willen typeren als zeer betrokken én nuchter! Zo blijken de mensen van de dorpen heel precies te weten wat ze met hun dorp willen. Tegelijkertijd blijven ze met beide benen op de grond staan. Dat had ook met de gekozen methodiek te maken: niet blijven hangen in mooie ideeën, maar meteen ook proberen om de zaak zo concreet mogelijk te krijgen.'

Draaiboeken

Naast het samenbrengen van partijen en het creëren van draagvlak voor de keuzes, levert de methodiek een concreet draaiboek op hoe in Midden-Drenthe dorpen, instellingen en gemeente aan de slag gaan. De stuurgroep blijft hierbij een belangrijke rol spelen. Vanuit het gemeentelijke draaiboek wordt stapsgewijs voor alle projecten afzonderlijk een aanpak op maat uitgewerkt in een eigen draaiboek. Hierbij kunnen één of meer dorpen betrokken zijn. Elke projectgroep adviseert de stuurgroep over de plannen om vervolgens gemeenschappelijk tot politieke besluitvorming te komen.

Flink eind verder

Johan van der Zee van OSG benadrukt het belang van gezamenlijke randvoorwaarden in de nieuwe methodiek: 'In Midden-Drenthe heeft de stuurgroep in de verkennende fase bijvoorbeeld meteen afgesproken dat de sluiting van voorzieningen aan de orde moet kunnen zijn. Ze hebben gezegd: niet het behouden van een voorziening staat centraal, maar het samen nagaan wat de beste oplossing is. Daarmee zijn we in de afgelopen maanden een flink eind verder gekomen.'

In de gemeente Midden-Drenthe hoopt men met deze aanpak oplossingen te ontwikkelen die passen bij de vraag en bij de mogelijkheden van organisaties en bewoners. Johan van der Zee: 'Door hen vroeg bij de ontwikkelingen te betrekken overkomt het je niet, maar creëer je ruimte om mee te kunnen denken.'

OVER TIEN JAAR 20 PROCENT MINDER BASISCHOOLLEERLINGEN...

Op het platteland van Noord-Nederland zijn de komende jaren forse veranderingen in de bevolkingsontwikkeling aan de orde van de dag. In tal van gemeenten zullen vergrijzing en ontgroening pijnlijke gevolgen hebben voor de voorzieningen in de dorpen. Op het eerste gezicht lijkt de gemeente Midden-Drenthe de demografische dans een beetje te ontspringen. Het huidige inwoneraantal van de gemeente bedraagt bijna 33.500. De meest actuele bevolkingsprognose geeft aan dat dit aantal licht gaat stijgen naar ruim 34.500 in 2020. Maar die schijn bedriegt...

In de periode tot 2020 zal in bijna alle dorpen van de gemeente Midden-Drenthe het aantal basisschoolleerlingen afnemen. De afgelopen zeven jaar is in de gemeente het aantal 0-24 jarigen met 1 procent afgenomen. Voor de periode tot 2020 wordt in deze categorie echter een daling voorzien van gemiddeld 15 procent. Uit het volgende overzicht blijkt dat de verwachte daling in de jongere leeftijdscategorieën nog veel sterker is:

- 0-4 jarigen: een afname tussen 2010 en 2020 met 25 procent.
- 4-11 jarigen: een afname tussen 2010 en 2020 met 29 procent.
- 12-19 jarigen: een afname tussen 2010 en 2020 met 6 procent.

Plaatselijk zullen de gevolgen van de afname nog veel groter zijn. In de jaren na 2020 zullen deze dalingen doorschuiven naar de oudere leeftijdsgroepen.

MINDER BASISCHOOLLEERLINGEN

Met name de terugloop van het aantal 0-12 jarigen zal in de dorpen van Midden-Drenthe van grote invloed op het voorzieningenniveau zijn. Het openbaar basisonderwijs in de gemeente telt vijf scholen met meer dan 150 leerlingen en tien scholen met minder dan 150 leerlingen. De rapportage maakt melding van een terugloop van het aantal basisschoolleerlingen tussen 2010 en 2020 voor de gehele gemeente met 21 procent. In een aantal dorpen zal die daling ruim boven de 30 procent uit komen. Uit het onderzoek bleek verder dat de daling in Midden-Drenthe op dit moment reeds in het peuterspeelzaalwerk zichtbaar is.

VIER KLEINE SCHOLEN VORMEN SAMEN ÉÉN TEAM: EEN OPLOSSING MET ONGEKENDE MOGELIJKHEDEN

Kleine scholen zitten vaak in de hoek waar de klappen vallen. De bevolkingskrimp in steeds meer regio's zal dit in de toekomst alleen nog meer verergeren. Hoog tijd voor onconventionele creatieve oplossingen, vindt OSG. Zo'n nieuwe mogelijkheid is het onderwijsteam. De eerste resultaten met zo'n team in De Marne, schoolbestuur Lauwers en Eems zijn bijzonder positief.

Uit onderzoek van de Onderwijsinspectie uit 2009 komen drie succesfactoren van sterke basisscholen naar voren. Kwalitatief bovengemiddelde basisscholen zijn grotere scholen, het zijn scholen met een sterke leiding en scholen met teams die steeds verder professionaliseren met voldoende diversiteit en veranderend vermogen. Sterke scholen zijn dikwijls grotere scholen, terwijl in de krimpregio's vaak sprake is van kleine scholen. Ook is het daar lastig om in de toekomst goede directeuren te vinden terwijl dit juist zo belangrijk is voor de kwaliteit van de school. Daarnaast is het voor leerkrachten op een school met een klein team lastig om onderling kennis te blijven uitwisselen. Waar zijn de collega's waar je nog van kunt leren?

Onderwijsteam

Om te kunnen aansluiten bij de succesfactoren van sterke basisscholen pleit OSG voor andere benaderingen dan bijvoorbeeld de traditionele, afzonderlijke schoollocaties. Zo'n nieuwe benadering is het vormen van onderwijsteams. Er zijn dan geen schoolteams per schoollocatie, maar een aantal afzonderlijke schoolteams vormt samen één onderwijsteam. Behalve leerkrachten zitten

in het team vakspecialisten op het gebied van bijvoorbeeld taal, rekenen, cultuur, zorg en ICT. Het onderwijsteam wordt aangestuurd door een integraal verantwoordelijke directeur. In dit systeem heeft elke school een locatiecoördinator. Dat is een leerkracht die naast een onderwijstaak extra taken heeft. Zo is de locatiecoördinator het aanspreekpunt voor de ouders en andere leerkrachten.

Anne Looijenga van OSG was nauw betrokken bij het tot stand komen van het eerste onderwijsteam in Noord-Nederland. Samen met Schoolbestuur Lauwers en Eems heeft Looijenga het concept onderwijsteam ontwikkeld en nader vorm gegeven. Hij vertelt over de voordelen van de nieuwe organisatievorm: 'Op de eerste plaats kun je met zo'n team de kwaliteit van het onderwijs verbeteren. Je hebt namelijk meer tijd voor de onderwijsinhoud. Van een andere orde, maar niet onbelangrijk, is het feit dat het onderwijsteam een middel blijkt om kleine scholen betaalbaar te houden.'

Extra formatie

Enige tijd geleden is een pilot gestart met een onderwijsteam voor vier scholen van schoolbestuur Lauwers en Eems. Het vormen van een onderwijsteam

Eindelijk kunnen onze kinderen met de bus op schoolreis, heb ik contact met drie collega's onderbouw en hebben wij een mooi cultuurproject opgestart. Het is best even wennen dat het niet alleen om je school gaat maar om het hele team, maar dat gaat snel als je elkaar beter leert kennen.

Vergelijking beschikbare schoolformatie met of zonder onderwijsteam in FTE's					
	Scholen				Totalen
Leerlingaantal (teldatum 1 oktober 2008)					
Aantal leerlingen onderbouw	25	21	35	21	102
Aantal leerlingen bovenbaan	28	22	28	22	100
Totaal aantal leerlingen	53	43	63	43	202
Aantal groepen	3	3	4	3	13
Beschikbaar voor schoolformatie door onderwijsteam	3,92	4,19	4,44	3,89	16,44
Onderwijsteam	3,66	3,34	4,19	3,10	14,28
Voordeel informatie door met onderwijsteam te werken	0,26	0,85	0,26	0,79	2,16

Tabel: Vergelijking beschikbare schoolformatie 2009-2010

In de tabel ziet u per school wat de beschikbare schoolformatie met en zonder onderwijsteam voor schooljaar 2009-2010 geweest is. Dankzij het onderwijsteam blijkt de formatie op elke school te zijn toegenomen. Looijenga licht toe: 'Voor het schooljaar 2010-2011 blijkt er ruim twee FTE

meer schoolformatie beschikbaar te zijn dan zonder onderwijsteam. Daar komt bijvoorbeeld nog bij dat door het gezamenlijk organiseren van bepaalde taken er ook nog efficiënter met de beschikbare formatie kan worden omgesprongen.'

heeft geleid tot extra schoolformatie. Binnen het onderwijsteam is slechts één directeur werkzaam waardoor de loonkosten van de directie sterk verminderd zijn. Het schoolbestuur heeft ervoor gekozen om het bespaarde geld direct in te zetten voor formatie.

Evaluatie

Onlangs is de eerste evaluatie van de pilot bij het onderwijsteam van Schoolbestuur Lauwers en Eems uitgevoerd. De resultaten waren overwegend positief. Zo stelde men vast dat er sprake is van meer ontwikkelingsmogelijkheden voor het personeel. Kees Parent, algemene directie Lauwers en Eems zegt hierover: 'Het concept biedt nieuwe mogelijkheden om tot een specialisatie van taken te komen. Verder zijn een aantal zaken in werking gezet om het onderwijs een kwaliteitsimpuls te geven die door alle geledingen als zeer positief worden ervaren. De belangrijkste zijn: toename van specialisatie, een sterkere onderwijskundige rol van de directeur en duidelijke toename van uitwisseling van kennis en ervaring door samenwerking. Tevens zorgt de nieuwe opzet voor 'meer handen in de klas'. Er is relatief gezien meer formatie beschikbaar voor leerkrachten. Binnen het onderwijsteam wordt dan ook met meer groepen gewerkt dan in de oorspronkelijke vier scholen.' Dankzij het onderwijsteam is er naar verhouding minder overleg nodig dan vroeger. Zo hoeft de directeur

minder bij schoolspecifieke vergaderingen aanwezig te zijn. Ook het gezamenlijk organiseren van inhoudelijke vergaderingen levert tijdwinst op. Parent: Binnen het onderwijsteam heeft de directeur geen lesgevende taak meer zoals dat op kleine scholen vaak wel het geval is. Je kunt zo'n directeur in een DB- of DC-schaal aanstellen in plaats van in DA waar de directeuren van kleine scholen meestal in zitten. De directiefunctie wordt daarmee duidelijk aantrekkelijker en je zult er makkelijker mensen voor vinden.'

Impuls

De ervaringen bij het schoolbestuur Lauwers en Eems maken duidelijk dat onderwijsteams een impuls kunnen geven aan de kwaliteit van het onderwijs en dat ze tegelijkertijd kunnen bijdragen aan het bereikbaar en betaalbaar houden van kleine scholen.

OSG denkt dat in de toekomst onderwijsteams nog meer voordelen kunnen opleveren als wet- en regelgeving zal worden aangepast. Het kan dan bijvoorbeeld mogelijk zijn om met één medezeggenschapsraad te werken in plaats van met afzonderlijke raden per school. Daarnaast kun je denken aan één schooljaarplan voor alle betrokken scholen. Vanuit verschillende andere schoolbesturen is naar aanleiding van de pilot inmiddels belangstelling voor de nieuwe aanpak getoond.

FUSIE EN SLUITING VAN SCHOLEN EEN PRECAIR PROCES

Veel scholen op het platteland worden met opheffing bedreigd. Een ontwikkeling die de komende jaren alleen maar meer scholen zal treffen, nu de bevolkingskrimp in bepaalde regio's zichtbaar wordt. OSG is de afgelopen jaren als adviseur bij een aantal grote fusies en sluiting betrokken. Als geen ander weten de adviseurs dat geen enkele situatie hetzelfde is. Drie cases om te illustreren dat bij fusies en sluiting van scholen op het platteland het steeds om maatwerk gaat.

BREED GEDRAGEN FUSIE OPENBAAR EN BIJZONDER ONDERWIJS IN HIJKEN

Hijken is een dorp in Drenthe met ongeveer 800 inwoners. Er zijn twee basisscholen: de openbare basisschool 'De Bongerd' en de christelijke basisschool 'De Kiemstee'. Al zeker tien jaar hebben beide scholen samen ongeveer 120 kinderen. De verwachting is echter dat dit aantal de komende jaren snel zal teruglopen naar ongeveer 80.

Hijken heeft één peuterspeelzaal waar alle kinderen uit het dorp naartoe gaan. Ook bij andere activiteiten is geen onderscheid in denominatie. In maart 2009 vragen de ouders van CBS 'De Kiemstee' het bestuur om te kijken of er samenwerking mogelijk is met het openbaar onderwijs. Snel daarna is er de Stuurgroep Samenwerking Basisscholen Hijken. OSG krijgt de opdracht om het fusieproces te begeleiden.

Bijzonder tintje

Als in februari 2010 een concreet fusievoorstel op tafel ligt, gaat het snel. Beide medezeggenschapsraden adviseren positief en reeds op 1 augustus 2010 gaat de fusieschool als basisschool Hijken van start onder het bevoegd gezag van de Stichting Openbaar Basisonderwijs Midden Drenthe. Er wordt nog nagedacht over een nieuwe naam voor de school. Basisschool Hijken is een openbare school met een 'bijzonder tintje', vertelt Jos van Ewijk van OSG: 'De school heeft veel aandacht besteed aan de ouders die vanuit hun christelijke levensbeschouwing toch kiezen voor deze openbare school. Alle kinderen van de school kunnen nu wekelijks drie keer een half uur godsdienstlessen volgen. Uiteraard op vrijwillige basis. Ook komen er lessen sociaal-emotionele vorming waarin allerlei aspecten van levensbeschouwing zitten.'

'BIJ HET OP GANG BRENGEN VAN VERANDERING GAAT HET NIET OM DRAAGVLAK VOOR DE OPLOSSING, MAAR OM ACCEPTATIE VAN HET PROBLEEM'

(UIT "GEDOE KOMT ER TOCH", ZIN EN ONZIN OVER ORGANISATIEVERANDERING)

GEVOELIGHEDEN EN EMOTIES BIJ SLUITING SCHOOL IN ELP

In het Drentse dorp Elp daalt het inwonertal jaarlijks. Er wonen nu ongeveer 330 mensen. Het aantal leerlingen van de openbare L.A. Roessingschool daalt mee. Sinds 2008 verkeert de school met 31 leerlingen onder de gemeentelijke opheffingsnorm. De daling gaat zo snel dat de school in 2010 naar elf leerlingen dreigt te zakken.

Een deel van de ouders wil blijven strijden voor hun school, onder andere door te kijken of er leerlingen van buiten het dorp aan te trekken zijn. De groep krijgt tot 1 april 2009 de tijd. Het schoolbestuur zelf wil kijken of ze de school kunnen samenvoegen met een andere school in de buurt. Al snel verdenken de betrokken ouders het schoolbestuur ervan dat ze erop uit zijn om de school op te heffen. De ouders voelen zich niet serieus genomen. De zaak krijgt veel aandacht in de regionale media. Als aan het eind van het schooljaar alle vier personeelsleden en de directeur de school blijken te verlaten, is de verwarring compleet.

SAMENVOEGING SCHOLEN OP OPHEFFING TE VOORKOMEN IN APPELSCHA

Appelscha in Zuidoost-Friesland heeft twee openbare basisscholen: 'De Kameleon' en 'De Riemsloot'. 'De Kameleon' ligt onder de gemeentelijke opheffingsnorm van 39 leerlingen. Vooral nog kan de school in stand gehouden worden door een beroep te doen op de gemiddelde schoolgrootte, maar door een verdere daling komt het voortbestaan van 'De Kameleon' reeds op korte termijn in gevaar. OSG wordt gevraagd het bestuur te begeleiden.

OSG adviseert om een opheffing van rijkswege te voorkomen door te besluiten 'De Kameleon' samen te voegen met 'De Riemsloot'. Jos van Ewijk over dit advies: 'Op dat moment kon 'De Kameleon' nog

Rationele overwegingen

Zo goed en kwaad als het gaat, begint de L.A. Roessingschool aan het schooljaar 2009-2010. Een stuurgroep moet een oplossing zoeken. OSG krijgt de opdracht de stuurgroep te begeleiden. Adviseur Jos van Ewijk vertelt over de aanpak: 'We begonnen met een grondige analyse op basis van leerlingenprognoses en wettelijke mogelijkheden. Vervolgens hebben we in brainstormsessies allerlei mogelijke samenwerkingsvormen op een rij gezet. Er bleek maar één conclusie mogelijk: de L.A. Roessingschool sluiten.'

De stuurgroep adviseert het schoolbestuur om in een protocol de verantwoordelijkheden en de te nemen stappen vast te leggen. De voorstellen worden door bestuur, medezeggenschapsorganen en gemeenteraad overgenomen en per 1 augustus 2010 is de L.A. Roessingschool opgeheven. Van Ewijk: 'We hebben er alles aan gedaan om de besluitvorming op basis van rationele overwegingen te laten plaatsvinden. Als adviseurs wilden we voorkomen dat het proces opnieuw belast zou worden door emoties en door media-aandacht aangewakkerde onderbuikgevoelens.'

gebruikmaken van de Faciliteitenregeling samenvoeging basisscholen. Bij een opheffing van rijkswege zou de bekostiging simpelweg gestopt worden.' OSG werkt een fusiedocument uit waar achtereenvolgens het bevoegd gezag, de medezeggenschapsraden en de gemeenteraad positief op reageren. Per 1 augustus 2010 is 'De Kameleon' opgegaan in 'De Riemsloot'.

Van Ewijk benadrukt het belang van een zorgvuldige communicatie tijdens zo'n proces: 'Niet alleen om de formele kanten van de besluitvorming helder te maken, maar zeker ook de informele kant. Voor er een formeel voorstel van het bevoegd gezag ligt, móét de problematiek eerst met ouders, bestuur, personeel en gemeente besproken zijn. Zo'n scholenfusie moet een door alle betrokkenen gedragen oplossing zijn. Door daar van het begin af rekening mee te houden kon de fusie in Appelscha in een betrekkelijke rust plaatsvinden.'

BREDE SCHOOL WORDT INTEGRALE KINDVOORZIENING

Het succes van de brede school zit in ontmoeting en samenwerking bij onderwijs, opvang, welzijn en zorg. Jong en oud, professionals, ouders, buurtbewoners en dorpsgenoten, mensen met verschillende achtergronden en culturen ontmoeten elkaar in de brede school. Die ontmoetingen kunnen van de brede school een inspirerende en bruisende plek maken waar mensen graag aan bijdragen. Veel brede scholen willen de samenwerking verder uitbreiden in de richting van een integrale kindvoorziening waar opvang, onderwijs, ontwikkeling en opvoeding als één geheel aan kinderen en ouders wordt aangeboden. Er zijn echter ook andere wegen die naar zo'n integrale kindvoorziening leiden. Zo zijn er steeds meer scholen die willen starten met kinderopvang en er zijn kinderopvangorganisaties die onderwijs willen bieden of willen fuseren met een onderwijsorganisatie of peuterspeelzaalwerk.

Hoe maak je van een brede school een integrale kindvoorziening? Hoe start je als school met kinderopvang? Hoe fuseer je als peuterspeelzaal met kinderopvang en onderwijs? Het hele veld is flink in beweging. Denk aan ontwikkelingen als:

- Nieuwe combinaties van opvang en onderwijs.
- Invoering van passend onderwijs.
- Organiseren van zorg in en om de school.
- Ontwikkelen van Centra voor Jeugd en Gezin.
- Harmonisatie regelgeving kinderopvang en peuterspeelzaalwerk.

Intensiever samenwerken

OSG heeft in haar contacten met de klanten dagelijks met deze ontwikkelingen te maken. Adviseur Janny Reitsma zegt erover: 'Ze zetten organisaties aan om over hun positie na te denken en zich te bezinnen over nieuwe combinaties. Om de complexe en veranderende omgeving het hoofd te bieden wordt het voor alle partijen steeds belangrijker om de krachten te bundelen.'

Ze constateert dat veel organisaties de behoefte krijgen om nóg intensiever samen te werken en de organisaties verder te vervlechten: 'Na een aantal jaar van samenwerken kennen organisaties elkaar en is er over en weer vertrouwen gegroeid. Veel brede scholen zijn in mijn ogen duidelijk op weg een integrale kindvoorziening te worden. Dat betekent naast inhoudelijke keuzes over visie, strategie en doelen ook samen keuzes maken om een passende organisatie te krijgen. En dat met alle eventuele juridische gevolgen van dien.'

Unieke situatie

Geen situatie is hetzelfde. Een recept of blauwdruk is niet te geven, stelt Janny Reitsma vast: 'Elke integrale kindvoorziening zal het proces voor de eigen unieke situatie moeten doorlopen om een passend organisatie-model te vinden. Er is op de eerste plaats lef nodig om nieuwe wegen in te slaan en goede begeleiding van het veranderproces.'

BIEDEN WIJ ONDERWIJS EN OPVANG WAARMEE KINDEREN OVER TWINTIG JAAR SUCCESVOL KUNNEN ZIJN IN DE SAMENLEVING?

DE KRIMPENDE BEVOLKING EN DE SLECHTE FINANCIËLE SITUATIE VAN GEMEENTEN EN INSTELLINGEN MAKEN HET URGENT OM NIEUWE CREATIEVE COMBINATIES TE ONDERZOEKEN

Een geslaagde combinatie van functies in een integrale kindorganisatie benut nieuwe kansen:

- De organisatie werkt vraaggericht. Ze formuleert doelen vanuit de vraag en behoeften van kinderen, gezinnen omgeving en richt daarop haar werkprocessen in.
- De organisatie verbindt de doelen van de verschillende organisaties met het gemeenschappelijke hogere doel. De medewerkers weten waarom zij samenwerken aan dat gemeenschappelijke doel.

Kind centraal

Een integrale kindvoorziening is een organisatie waarin het kind centraal staat. Opvang, educatie, onderwijs en ontwikkeling worden in de voorziening integraal aangeboden.

- De organisatie biedt kinderen een breder ontwikkelingsperspectief.
- De organisatie kent meer contacttijd.
- De organisatie verliest minder tijd en kosten aan coördinatie en overleg.
- De organisatie levert ouders adequate dagarrangementen.
- De organisatie heeft een ontmoetingsfunctie voor kinderen, ouders, buurtbewoners en dorpsgenoten.

Janny Reitsma benadrukt de twee uitgangspunten van de integrale kindvoorziening: 'Uit de Angelsaksische literatuur komt de fraaie uitspraak: 'It takes a whole village to raise a child'. Ofwel: je hebt iedereen nodig voor de opvoeding van kinderen. Een tweede uitgangspunt is de 'whole child approach', de benadering van het kind als één geheel.'

Eigen situatie

De omgeving, de vragen van ouders en kinderen, de professionals, de organisaties en hun mogelijkheden verschillen per integrale kindvoorziening, stelt ze vast: 'Het is telkens uniek maatwerk. Het moet vooral goed aansluiten bij dat wat er is, bij wat er leeft en bij wat nodig is in de eigen

situatie. De uitdaging is om de aanwezige capaciteiten en potenties zoveel mogelijk te gebruiken. Het klakkeloos overnemen van goede voorbeelden werkt niet. Onderzoek zelf altijd of de gevonden oplossing past bij je eigen situatie.' Janny Reitsma vervolgt: 'De centrale vraag is: bieden wij onderwijs en opvang waarmee kinderen over twintig jaar succesvol kunnen zijn in de samenleving? Het begint met een toekomstvisie, ondernemerschap en lef om risico's te durven nemen. Daarna zullen vragen komen als hoe organiseren we dit en hoe kunnen we dat betalen? Gemeenten en instellingen staan samen voor de uitdaging om antwoord te vinden op deze vragen. Niet denken in problemen maar in oplossingen.'

De krimpende bevolkingsaantallen en de verslechterende financiële situatie van gemeenten en instellingen maken het urgent om nieuwe creatieve combinaties te onderzoeken die doen aan de criteria kwaliteit, bereikbaarheid en betaalbaarheid. Maar het succes valt of staat met een gezamenlijke visie en lef.

Ontwikkeling organisatie model

OSG adviseert klanten bij de ontwikkeling van een integrale kindvoorziening. Om de verschillende stappen te kunnen zetten, moet steeds een aantal vragen beantwoord worden:

- Wat is de context? Wat zijn de sterktes en zwaktes? Wat zijn de kansen en bedreigingen?
- Welke belangen hebben de partners? Is er sprake van overlappende belangen, aanvullende belangen of tegenstrijdige belangen? Vanuit welk perspectief kijken de partners?
- Wat is de gezamenlijke visie? Wat zijn de gedeelde doelen? Welke resultaten moeten we halen? Welke resultaten willen we behalen?
- Hoe richten we de organisatie in? Hoe zorgen we voor kwaliteit en betaalbaarheid?

Geen integrale kindvoorziening is gelijk. Op de volgende pagina's vindt u twee concrete voorbeelden uit de adviespraktijk van OSG uitgewerkt. Hoofdrolspeler in beide projecten is de Stichting Kinderopvang Stad Groningen. Bij 'de Speelcirkel' staat de integratie van peuterspeelzaalwerk, kinderopvang en VVE centraal. Het vernieuwende van het project Groninger Voorschool is de integratie van kinderopvang en onderwijs.

'DE SPEELCIRKEL' VERRIJKT DE TRADITIONELE KINDEROPVANG

'De Speelcirkel' is een integraal dienstverleningsmodel voor kinderen tot vier jaar en hun ouders. 'De Speelcirkel' van SKSG wordt in Leek in het kader van de nieuwe Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie vormgegeven en uitgetoet. De nieuwe aanpak kan eventueel aanvullend zijn of zelfs in de plaats komen van de traditionele kinderopvang. 'De Speelcirkel' wil zorgen voor een vloeiende overgang van de voorschoolse opvang naar de basisschool. Er wordt uiteraard nauw samengewerkt met de school waar kinderen naar toe gaan. Aan ouders biedt 'de Speelcirkel' een flexibel dienstenpakket dat aansluit bij hun wensen op het gebied van opvang en dagarrangementen. SKSG ontwikkelde 'de Speelcirkel' samen met OSG.

In 'de Speelcirkel' staan het kind en zijn ouders en verzorgers centraal. Ze krijgen een flexibel ontwikkel- en dienstenarrangement aangeboden. Hiervoor is SKSG partnerschappen met andere instellingen voor opvoeding en educatie aangegaan. Belangrijke partner om te komen tot een doorgaande ontwikkelingslijn van voorschoolse educatie tot vroegschoolse educatie is uiteraard het basisonderwijs.

Afspraken met ouders

Ouders maken individuele afspraken met 'de Speelcirkel' over de opvang van hun kinderen en desgewenst over ondersteuning bij de opvoeding. 'De Speelcirkel' biedt de mogelijkheid om te kiezen uit verschillende arrangementen.

BASISDIENSTVERLENING

<i>dienst</i>	<i>doelgroep</i>
<i>Opvanguren</i>	0-2 jarigen 2-4 jarigen 4-6 jarigen
<i>Speelwerkuren</i>	2-4 jarigen
• Optioneel: extra taalstimulering	doelgroepkinderen
• Optioneel: onderwijs	4-6 jarigen
<i>Opvoedingsondersteuning</i>	
• Informatie en advies	Alle ouders
• workshops en cursussen over opvoeding	Ouders met vragen

VOORBEELDEN VAN MOGELIJKE EXTRA DIENSTVERLENING

<i>Maaltijdservice</i>	Alle ouders en kinderen
<i>Kapperservice</i>	Alle ouders en kinderen
<i>Volwasseneducatie</i>	
• Nederlands als tweede taal	

**'EXPERTISE TEN AANZIEN VAN DE
ONTWIKKELING VAN HET JONGE KIND
TOT ZES JAAR WORDT GEBUNDELD'**

'De Speelcirkel' maakt afspraken met de ouders over:

- Het gewenste basis dienstenarrangement met opvanguren en speelwerkuren.
- Extra diensten, zoals opvoedingsondersteuning (cursussen, workshops, individuele gesprekken) en extra dienstverlening.
- De communicatie over de ontwikkeling van het kind, zoals waaronder de afstemming van de pedagogische aanpak.

Opvanguren

'De Speelcirkel' biedt opvangmogelijkheden voor kinderen vanaf zes weken tot en met zes jaar. De opvanguren gaan het hele jaar door en de openingstijden zijn van 's ochtends half acht tot 's avonds half zeven. Kinderen worden in groepen ingedeeld op basis van leeftijd (0-2 jaar, 2-4 jaar, 4-6 jaar) en ontwikkeling. De opvanguren kunnen gezien worden als uitvalbasis voor kinderen. Ieder kind heeft een eigen stamgroep met een eigen mentor.

Speelwerkuren

Om ieder kind optimale ontwikkelkansen te bieden spelen en leren alle kinderen van twee tot vier jaar in speelwerkuren. Deze speelwerkuren zijn van negen tot twaalf en van één tot vier uur. Er wordt gewerkt in gemengde groepen op basis van ontwikkeling en interesse. In de speelwerkuren is geen scheiding tussen kinderen vanuit de kinderopvang en kinderen die de kinderopvang niet bezoeken.

Eigen mentor

Elk kind krijgt bij 'de Speelcirkel' een eigen mentor. Drie keer per jaar zijn er gesprekken met de ouders over de ontwikkeling van het kind. De pedagogische medewerkers van 'de Speelcirkel' zijn geschoold in vroegtijdige signalering. Samen met professionals van partnerorganisaties zoals jeugdverpleegkundigen, logopedisten en onderwijskundigen vormen zij een multidisciplinair team. Wanneer er achterstanden worden gesignaleerd, kunnen deze meteen worden aangepakt.

Taalstimulering

Taal is een belangrijke sleutel om toegang tot de samenleving te krijgen. 'De Speelcirkel' biedt kinderen een 'taalrijke' omgeving. Dit gebeurt niet alleen via gerichte VVE-programma's en materialen, maar ook via de 'gewone' gesprekken met de kinderen. Ouders worden actief bij de programma's betrokken. De keuze voor bepaalde programma's is mede afhankelijk van het programma dat de basisschool gaat aanbieden.

Natuurlijke overgang basisschool

Het Speelcirkel-model heeft aantrekkelijke mogelijkheden om het aanbod uit te breiden naar het onderwijs aan 4-6 jarigen. Zo wordt de expertise ten aanzien van de ontwikkeling van het jonge kind tot zes jaar gebundeld. De overstap naar de basisschool wordt op deze manier voor de kinderen een natuurlijke overgang. Het onderwijs kan bijvoorbeeld door leerkrachten van de basisschool samen met pedagogisch medewerkers van 'de Speelcirkel' in de speelwerkuren worden uitgevoerd.

In het volgende artikel vindt u informatie over een uitbreiding van het aanbod richting onderbouw van de basisschool in de vorm van een 'voorschool' voor kinderen van nul tot zes jaar.

OP WEG NAAR DE GRONINGER VOORSCHOOL?

SKSG denkt na over het aanbieden van een nieuwe voorziening kinderopvang en onderwijs aan kinderen van nul tot zes jaar. Ze noemt dit idee de 'Groninger Voorschool', een voorziening waar spelend wordt geleerd. De voorschool moet kinderen opvang, voor- en vroegschoolse educatie en onderwijs aanbieden in een ononderbroken lijn en in een vertrouwde en veilige omgeving. Zo kun je alle kinderen optimaal voorbereiden op een goede start in groep 3. Samen met OSG heeft SKSG onderzocht welke ruimte er voor experimenten met zo'n voorschool is. OSG vindt het onderwerp ook interessant vanwege de mogelijkheden van zo'n voorziening bij de aanpak van problemen met leefbaarheid en krimp in kleine kernen.

Wettelijke kaders

De Experimentenwet onderwijs biedt een schoolbestuur weliswaar de mogelijkheid een onderwijs-experiment te starten dat buiten de kaders van de afzonderlijke onderwijswetten valt. Je kunt je echter afvragen of een experiment met een zelfstandige voorschool kan rekenen op goedkeuring van de Minister. Duidelijk is in elk geval dat er geen experimenteerruimte zal zijn op het gebied van de bevoegdheden. Onderwijs kan terecht alleen gegeven worden door bevoegde leerkrachten. Een pedagogisch medewerker in de kinderopvang kan echter als onderwijs-assistent uitstekend een leerkracht ondersteunen.

Uit het onderzoek blijkt verder dat juridisch alleen in het bijzonder onderwijs een combinatie binnen één rechtspersoon van kinderopvang en onderwijs mogelijk is. Voor het openbaar onderwijs is een dergelijke uitbreiding op dit moment wettelijk niet mogelijk.

Locatie en schooltijden

De wet schrijft niet voor waar het onderwijs moet worden gegeven. Het is dus in principe mogelijk het onderwijs aan groep 1 en groep 2 in een aparte locatie onder te brengen. Wel moet deze plek uiteraard aan de wettelijke eisen voldoen. In de onderbouw van het basisonderwijs moeten leerlingen per jaar gemiddeld 880 uren ontvangen. Voor leerlingen uit groep 1 en 2 is de vijfdaagse schoolweek niet verplicht. Kinderen tot zes jaar mogen vijf uur per week thuisblijven omdat naar school gaan voor jonge kinderen vaak zeer vermoeiend is. Steeds geldt dat het schoolbestuur in overleg met de ouders bepaalt hoe deze schooltijden moeten worden ingevuld.

Financiering

Het Primair Onderwijs wordt via een lumpsum door de rijksoverheid bekostigd. Daarnaast zijn er andere gelden voor kinderen die extra zorg nodig hebben, en gelden in het kader van het onderwijs-achterstandenbeleid. In 2010 gaat het om gemiddeld zo'n € 5600,- per leerling per jaar. Dit bedrag kan hoger uitvallen als sprake is van een kleine school en

...VOORKOMEN DAT MEN MET
TWEË BAZEN TE MAKEN KRIJGT....

de school een kleinscholen-toeslag ontvangt. De kinderopvang wordt door de ouders gefinancierd. Ouders sluiten een overeenkomst met de instelling en betalen de rekening zelf. Vervolgens kunnen ze in aanmerking komen voor een bijdrage van hun werkgever of de rijksoverheid. Verder ontvangt de kinderopvang een tegemoetkoming van de gemeente voor voorschoolse educatie en ontvangt de school vanuit het rijk VVE-gelden.

Samenwerkingsovereenkomst

Een school oprichten die alleen onderwijs aanbiedt aan kinderen tot en met zes jaar is wettelijk gezien niet mogelijk. Artikel 8 WPO zegt dat het onderwijs zodanig moet worden ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen. Met andere woorden: een school moet de volledige acht lesjaren basisonderwijs aanbieden.

Aangezien SKSG aangaf voor de Groninger Voorschool geen complete basisschool te willen oprichten spitste het vervolgonderzoek zich toe op de mogelijkheden van een samenwerkingsovereenkomst met een basisschool. In de voorschool blijft de kinderopvangorganisatie eindverantwoordelijk voor activiteiten in het kader van de kinderopvang en het schoolbestuur voor het geven van onderwijs en alles wat daar direct mee samenhangt.

Mogelijke afspraken

In de samenwerkingsovereenkomst kan bijvoorbeeld worden geregeld dat de operationeel leidinggevende formeel in dienst is bij één van de deelnemende rechtspersonen, maar functioneel zowel het onderwijs als de opvang aanstuurt. In deze (detachings)constructie is deze functionaris eindverantwoordelijk voor zowel de kinderopvang als voor het onderwijs op de voorschool. Om met gezag zowel leerkrachten in de onderbouw als medewerkers in de kinderopvang te kunnen aansturen, zal het bij voorkeur een manager met ruime pedagogische kennis of een onderwijsbevoegdheid moeten zijn.

Zowel het bestuur van de kinderopvang als het schoolbestuur hebben aansturingmogelijkheden richting leidinggevende. Om te voorkomen dat deze met twee bazen te maken krijgt, moeten in de samenwerkingsovereenkomst heldere afspraken komen over de verantwoordelijkheden van de betrokken functionaris.

ZIJN WE OP WEG NAAR DE GRONINGSE VOORSCHOOL?

Janny Reitsma was als adviseur van OSG bij het onderzoek betrokken. Haar voorlopige conclusie is: 'Er lijken kansen om de Groninger Voorschool via een samenwerkingsvorm met een schoolbestuur te realiseren. Het is mogelijk in mijn ogen. Het gaat er nu eerst om samen met een enthousiast schoolbestuur een goede overeenkomst te ontwikkelen om de zaak juridisch en organisatorisch verder te onderzoeken en mogelijk vorm te geven.'

EEN NIEUW STREEKCENTRUM VOOR SCHEERWOLDE

Een oud dorps huis dat slecht functioneerde. Een dorp dat er zienderogen op achteruit ging. Mensen in het dorp die de moed leken te verliezen. Toen kwam de gemeente met plannen om het dorp nieuw leven in te blazen. Voelde het dorp hier iets voor? Wilden de mensen meedenken en meedoen? De gemeente haalde OSG erbij om de vernieuwing te begeleiden. Het dorp krijgt een nieuw streekcentrum, hun éígen streekcentrum.

Levensvatbaar

Scheerwolde ligt te midden van de prachtige natuur van de Weerribben en de Wieden. Het dorp zelf telt ongeveer 500 inwoners. Het meeste bijzondere van Scheerwolde is misschien wel dat het dorp nog maar zestig jaar oud is. Na de oorlog bedachten de beleidsmakers dat hier een nieuw dorp moest komen om de landarbeiders uit de Kop van Overijssel een goede woning te kunnen aanbieden. Met het verdwijnen van de landarbeiders verdween ook een belangrijk deel van het toekomstperspectief van Scheerwolde. De afgelopen jaren is het dorp in snel tempo achteruit gegaan. De teloorgang van De Wielewaal was voor het gemeentebestuur van Steenwijkerland een teken aan de wand. Er móést iets gebeuren. De gemeente bedacht dat Scheerwolde alleen levensvatbaar zou blijven als het dorp zou worden uitgebreid, onder andere met nieuwe woningen in de vrije sector. Vlakbij Scheerwolde wist de gemeente een projectontwikkelaar ervoor te interesseren om een vakantiepark te bouwen.

Verantwoordelijk

Het gemeentebestuur greep de noodkreet van het bestuur van De Wielewaal aan om de zaken meteen grondig aan te pakken. De gemeente besloot samen met dorpsbewoners en dorpsorganisaties op zoek te gaan naar nieuwe oplossingen. OSG kreeg van de gemeente Steenwijkerland de opdracht om dit proces vanuit het perspectief van bewoners te begeleiden. Zo raakte adviseur Johan van der Zee vanaf de zomer van 2008 steeds meer betrokken bij het wel en wee van Scheerwolde en zijn inwoners. Zelf zegt hij erover: 'Het is bijzonder om bij de voorbereiding zo

intensief met een dorp te mogen optrekken. Daarbij zijn grote stappen vooruit gezet. Soms ook forse stappen terug om bewoners en dorp erbij te houden. We bleven dromen van wat velen voor onmogelijk gehouden hadden.' Van der Zee verklaart het succes vooral uit de betrokkenheid van iedereen bij het proces: 'Ik heb het voorrecht gehad om te mogen werken met partijen die op momenten dat het spannend wordt, positief blijven en zich verantwoordelijk blijven voelen. We hebben in Scheerwolde een balans gevonden tussen dromen en ambities én harde data en eindige middelen.'

Overleg en communicatie

Als adviseur heeft OSG ingezet op overleg en communicatie. Johan van der Zee: 'We hebben het dorps huisbestuur, de verenigingen, Plaatselijk Belang, de projectgroep en de dorpsbewoners bij elke stap geïnformeerd. Gaandeweg is iedereen betrokken geraakt bij de plannen. Het werden hún plannen. Hún vragen en ideeën, daar spraken we over.' Al pratende ontstond het idee voor een combinatie van bestaande en nieuwe voorzieningen van het dorp onder één dak. Niet alleen de oude Wielewaal maar ook beide scholen van het dorp krijgen er onderdak. Ook komen er een informatiecentrum voor de Rietteelt en een uitleenpunt van de bibliotheek. Om de financiering van het nieuwe centrum rond te krijgen komen er tien appartementen bovenop het complex.

Bijna had het bestuur van Streekcentrum De Wielewaal in Scheerwolde in Noordwest-Overijssel er begin 2008 het bijltje bij neergelegd. Het centrum met het dorpscafé, de gymzaal voor de openbare en de bijzondere basisscholen, de peuterspeelzaal en het dorps huis functioneerde nauwelijks meer. Er was veel achterstallig onderhoud en er waren problemen met de pachters. Slechts weinig van de twintig verenigingen van Scheerwolde leek zich iets om De Wielewaal te bekommeren.

Begin 2010 stelde de gemeenteraad van Steenwijkerland een budget van € 5,7 miljoen euro beschikbaar voor de bouw van het streekcentrum. Dit najaar ligt er een schetsontwerp en worden bestemmingsplanprocedures in gang gezet. De betrokkenen pakken de werkzaamheden inmiddels volledig zelf op. Scheerwolde hoopt in 2013 het nieuwe streekcentrum in gebruik te kunnen nemen.

OSG ONDERSTEUNT GEMEENTEN EN INSTELLINGEN BIJ INVOERING OKE-WET

Op 1 augustus 2010 is de Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie, ofwel de OKE-wet in werking getreden. De wet wil voor kinderen in peuterspeelzalen en kinderdagverblijven een veilige, stimulerende omgeving creëren. In deze omgeving moeten taalachterstanden via voor- en vroegschoolse educatie effectief aangepakt worden. Voortaan hebben gemeenten de wettelijke verantwoordelijkheid gekregen om met een goed VVE-aanbod te komen. Binnen verschillende gemeenten begeleiden adviseurs van OSG de invoering van de OKE-wet.

De OKE-wet zegt dat gemeenten voortaan moeten zorgen voor voldoende VVE-peuterplaatsen en dat ze erop moeten letten dat deze plaatsen worden bezet door peuters uit de doelgroep. Lotte Bakker, die als adviseur van OSG voor de gemeente Emmen werkt, benadrukt hier de gelijke kansen voor alle kinderen. Ze voegt eraan toe: 'De OKE-wet geeft via de lokaal educatieve agenda handen en voeten aan de doorgaande leer- en ontwikkelingslijn tussen voor- en vroegschoolse voorzieningen.'

Kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen

De OKE-wet zegt dat de gemeenten afspraken moeten maken met kinderopvang, peuterspeelzalen en basisonderwijs over bijvoorbeeld de definitie van 'doelgroepkinderen' en de resultaten van VVE. De gemeente krijgt van de wet een coördinerende rol in de afstemming en doorgaande lijn van de VVE-programma's. GGD en Onderwijsinspectie houden toezicht op de uitvoering van de wet. De OKE-wet zorgt er onder andere voor dat de kwaliteitseisen die tot dan toe

voor de kinderopvang golden, sinds 1 augustus jl. ook van toepassing zijn voor peuterspeelzalen. Wim de Jong van OSG, die de gemeente Heerenveen adviseert, juicht die extra aandacht voor de kwaliteit toe: 'De OKE-wet geeft richting aan de scholing en begeleiding van VVE-professionals. De kwaliteit van de uitvoering staat voortaan duidelijk voorop.' De nieuwe wet stelt onder andere eisen aan de kennis en vaardigheden van de groepsleiding, de doorgaande lijn met het basisonderwijs, de leidster-kind ratio, contact met ouders, de interne kwaliteitszorg van de organisatie en de registratie van basisgegevens.

Baukje Besling werkt als adviseur van OSG voor de gemeente Groningen. Ze ziet grote praktische voordelen in het gelijktrekken van peuterspeelzalen en kinderopvang. 'Je kunt nu heel gericht werken aan meer samenwerking en integratie. Je kunt het ook doorvertalen in een subsidiesystematiek voor peuterspeelzaalwerk en VVE die vergelijkbaar is met de kinderopvang.'

**'KWALITEIT IN BEWEGING?
HEBBEN WIJ NIET NODIG, ONZE
KINDEREN BEWEGEN AL GENOEG!'**

(UITSPRAAK GROEPSLEIDSTER)

Toezicht op resultaten

Nieuw in de OKE-wet is dat de overheid voortaan inzicht wil hebben in de resultaten van de VVE programma's. Het is niet altijd eenvoudig om dit meetbaar en inzichtelijk te maken. Het basisonderwijs is intussen bekend met opbrengstgericht werken. Het meten en registreren van de ontwikkeling van peuters staat bij veel organisaties in de kinderopvang nog in de kinderschoenen. Lotte Bakker van OSG zegt erover: 'Als je groepsleiding vraagt naar het meten van de resultaten van de ontwikkeling van kinderen, is een veelvoorkomende reactie: Dat kun je niet meten, maar dat zie je of dat weet je!'

Kwaliteit in Beweging Junior

OSG helpt met de kwaliteitsmethode Kwaliteit in Beweging Junior de kinder-

opvang om hun ervaringen te vertalen naar meetbare resultaten. De methode geeft groepsleiding en management inzicht in de opbrengsten en de kwaliteit. Aan de hand van deze analyses levert Kwaliteit in Beweging Junior jaarlijks een aantal speerpunten in een jaarplan op waarin staat hoe de pedagogische resultaten behaald moeten worden. Het plan gaat in op aspecten als het primaire proces, strategie en beleid, leiderschap, personeel, middelen en processen, inclusief een financieringsprogramma en meerjarenbegroting.

OSG denkt met Kwaliteit in Beweging Junior een transparant sturingsinstrument te kunnen aanbieden dat op alle niveaus binnen een organisatie functioneert en dat zorgt voor samenhang en eenduidigheid.

STAPPENPLAN INVOERING KWALITEIT IN BEWEGING JUNIOR

- **Stap 1:**
Vaststellen eigen kwaliteitskader.
Wat willen we dat kinderen kunnen en kennen wanneer ze naar de basisschool gaan? Wat zijn onze eigen normen voor kwaliteit en waaraan kunnen we dat zien?
- **Stap 2:**
Vaststellen verplicht kwaliteitskader.
Welke kwaliteit MOETEN we leveren? Deze aspecten zijn aanvullend of overlappend op onze eigen normen. Welk bewijsmateriaal hebben we hiervoor?
- **Stap 3:**
Vaststellen gewenste en verplichte kwaliteit.
Wat zeggen ons de data? Welke conclusies kunnen we eruit trekken?
- **Stap 4:**
Vaststellen doelen op basis van analyse.
Zijn de doelen 'inspectieproof'? Passen ze binnen ons eigen kwaliteitskader? Aan het eind van deze stap weten we waar we nu staan en waar we naartoe willen.
- **Stap 5:**
Vaststellen acties om doelen te bereiken.
Hoe komen we daar? Hoe gaan we dit organiseren en financieren? Waar liggen de verbeterpunten?

DE STERKE PUNTEN VAN KWALITEIT IN BEWEGING JUNIOR

- Een eigen kwaliteitskader voor VVE-programma's.
- Een professionele en resultaatgerichte cultuur binnen de organisatie.
- Een gedeeld pedagogisch klimaat (zoals een uitnodigende inrichting van groepsruimten en eenduidigheid in gedragsregels).
- Teambuilding door middel van een professionele dialoog.
- Leiderschapsontwikkeling.
- Breed inzicht in de ontwikkeling van kinderen.
- Een samenhangende planning met overzichtelijke jaarplannen op locatie- en organisatieniveau.
- Een krachtig sturingsinstrument voor strategie, beleid en uitvoering, afgestemd met de middelen.
- VVE-resultaten die 'inspectieproof' zijn.

HET PRIJZIGE EINDE VAN DE DORPSSCHOOL, ONS DORP

Bij het sluiten van kleine scholen gaat het vaak niet om het bestaansrecht van de school, maar om het besparen van kosten. Maar bespaar je écht kosten met een sluiting en levert het sluiten van scholen financieel dus iets op? In dit artikel maakt Mark Kingma van OSG een analyse van de materiële baten en lasten van een kleine school. Wat gebeurt daarmee als de school sluit? De fictieve school in dit voorbeeld is 'de Dorpsschool', die uiteraard in Ons Dorp staat. Onze school telt op dit moment 34 leerlingen.

Vooruitlopend op een opheffing van rijksweg wegens dalende leerlingenaantallen in de komende twee jaar heeft het bevoegd gezag de intentie uitgesproken om 'de Dorpsschool' per 1 augustus 2010 samen te voegen met een andere openbare basisschool van het bevoegd gezag. Mocht de school met een andere school worden samengevoegd, kan het bevoegd gezag gebruik maken van de Faciliteitenregeling Samenvoeging Basisscholen. Op basis van deze regeling ontvangt de school een tijdelijke aanvulling om de kosten van tijdelijke boventaligheid beter op te vangen. Op materieel gebied worden er geen fusie-faciliteiten toegekend.

Zou er geen sprake zijn van een fusie, maar van opheffing van de school van rijksweg, wordt de bekostiging voor de school simpelweg gestopt terwijl er ook in die situatie sprake is van doorlopende personele kosten voor het bestuur.

Gevolg sluiting baten

Als materiële baten ontvangt een school groepsafhankelijke en leerling-afhankelijke middelen. Wordt 'de Dorpsschool' gesloten, dan zullen beide vergoedingen voor deze school wegvallen. De leerlingen die naar andere scholen gaan, nemen hun leerling-afhankelijke baten mee. Of op de nieuwe school van de groepsafhankelijke baten stijgen, hangt af van de grootte van de groep kinderen die erbij komen. Alleen als de school door nieuwe instroom voor een extra groep in aanmerking komt, stijgen de groepsafhankelijke baten mee.

EIGENDOMSBEWIJS DORPSSTRAAT HET DORP	
Huur-Onbebouwd	f 200
« Met 1 huis	1.000
« « 2 huizen	3.000
« « 3 huizen	9.000
« « 4 huizen	16.000
« « HOTEL	25.000
Wanneer een speler ALLE straten van een kleur-groep (stad) bezit, wordt de huur voor « onbebouwd » verdubbeld.	
Prijs van een huis	f 5.000
Prijs van een hotel	f 5.000
plus 4 huizen	
Hypotheekwaarde grond :	f 3.000

© 1935 Parker Brothers, USA

VOOR 2009-2010 HEEFT DE DORPSSCHOOL DE VOLGENDE MATERIËLE BATEN ONTVANGEN (IN €):

Groepsafhankelijke baten		Leerling-afhankelijke baten	
1. Onderhoud		1. Middelen	
a. Gebouw	8.092	a. Medezeggenschap	70
b. Tuin	256	b. Ouderbijdrage medezeg.	43
c. Schoonmaak	9.043	c. WA-verzekering	30
		d. Culturele vorming	233
2. Energie en water		e1 Overig (excl. BGZ & TSO)	626
a. Elektriciteitsverbruik	811	e2 Overig t.b.v. TSO	818
b. Verwarming	3.063	e3 Overig t.b.v. BGZ	565
c. Waterverbruik	246	f. Dienstreizen	118
3. Publiekrechtelijke heffingen	1.283	g. Onderhoud/vervanging OLP	
		- Meerjaarlijkse kosten	3.169
		- Jaarlijkse kosten	3.735
		- ICT	4.705
		h. Vervanging meubilair	1.353
		2. Administratie, beheer & bestuur	
		a. Administratie	3.960
		b. Onderhoudsbeheer	606
		c. Bestuur	2.500
Totaal	22.794	Totaal	22.531

Wanneer 'de Dorpsschool' wordt gesloten, gaan de leerling-afhankelijke baten met de leerlingen mee naar de nieuwe school. De groepsafhankelijke baten zullen in deze case zo goed als zeker wegvallen, omdat de leerlingen op de nieuwe school in de bestaande groepen kunnen worden opgevangen.

Gevolgen sluiting lasten

Voor 'de Dorpsschool' is er ook een overzicht gemaakt van de materiële lasten voor 2009-2010. Bij het sluiten van 'de Dorpsschool' blijven de oranje gearceerde posten bestaan. Hierbij gaan we ervan uit dat de gebouw afhankelijke kosten stoppen en de leerling afhankelijke kosten de leerlingen volgen.

Afschrijvingen	€ 6.789
Onderhoud	€ 10.158
Energie en water	€ 4.122
Schoonmaakkosten	€ 5.784
Heffingen	€ 1.607
Overige	€ 564
Administratie- en beheerslasten	€ 1.691
Inventaris, apparatuur en leermiddelen	€ 10.758
Overige	€ 2.269
Totaal	€ 43.742

Wanneer de materiële baten en lasten in de oude en nieuwe situatie tegenover elkaar worden gezet, dan

ziet het er als volgt uit:

- In de oude situatie wordt voor 'de Dorpsschool' € 45.325 aan baten ontvangen, terwijl er € 43.742 aan lasten zijn. Dit levert een positief resultaat van € 1.583 op.
- Na sluiting van 'de Dorpsschool' wordt er nog € 22.531 aan baten ontvangen en blijven er € 19.238 aan lasten over. Dit resulteert in een positief saldo van € 3.293.
- Na sluiting van 'de Dorpsschool' wordt er € 1.710 aan materiële kosten bespaard ten opzichte van het open houden van de school.

Gevolgen personele bekostiging

Sluiting van 'de Dorpsschool' heeft gevolgen voor de personele bekostiging door het wegvallen van de zogeheten vaste voet en de kleine scholentoeslag bij sluiting van de school. De personele lasten van de medewerkers van 'de Dorpsschool' blijven voorlopig aanwezig voor het schoolbestuur. De lasten van deze leerkrachten zullen blijven bestaan terwijl hier tegenover geen extra baten worden ontvangen, tenzij de boventallige formatie kan worden opgevangen door het terugdringen van tijdelijke formatie. Het plaatje van de sluiting van de school in Ons Dorp is duidelijk. Op materieel gebied wordt er minimaal op de kosten bespaard door de Dorpsschool te sluiten, namelijk een kleine € 2.000. Tegenover deze besparing staat met name door het wegvallen van de kleine scholentoeslag ruim € 89.000 minder aan personeelsmiddelen.

NETWERKBIJENKOMST INNOVATIES DOOR NIEUWE COMBINATIES IN DRENTHE

OSG organiseerde op 1 oktober 2010 in het oude gemeentehuis van Sleen de netwerkbijeenkomst *Innovatie door nieuwe combinaties*. De bijeenkomst werd bijgewoond door enkele tientallen deelnemers uit het onderwijs, de kinderopvang en het welzijnswerk plus vertegenwoordigers van provincie, gemeenten en dorpsbelangenverenigingen.

Wethouder Emco Dolfing (Midden-Drenthe)

‘Niet behoud van voorzieningen voorop, maar samen zoeken naar de beste oplossingen’

Na de opening van de bijeenkomst door Anne Looijenga, hoofd Advies Noord-Nederland, OSG, werd een inleiding verzorgd door wethouder Emco Dolfing van de gemeente Midden-Drenthe. Zijn gemeente heeft al enige tijd te maken met een teruglopend inwoneraantal. In 2009 moest daardoor één van de basisscholen in de gemeente sluiten wat in het dorp tot grote onrust leidde. Dolfing vertelde dat deze gebeurtenis voor de gemeente het signaal geweest is om de problematiek anders te benaderen. De gemeente wilde meer grip krijgen op toekomstige ontwikkelingen en bewoners beter betrekken bij het zoeken van creatieve oplossingen.

In zijn inleiding stond Emco Dolfing met name stil bij het proces dat aan het nieuwe beleid ten grondslag lag: ‘Niet het behoud van voorzieningen stond daarbij voorop, maar het samen zoeken naar de beste oplossingen. Zicht op de toekomstige ontwikkelingen en bereidheid om over de eigen grenzen heen te kijken waren daarbij wezenlijk.’

De wethouder zei de toekomst van het leefbaarheidsbeleid vooralsnog rooskleurig in te zien: ‘We hebben het thema bespreekbaar gemaakt. De randvoorwaarden liggen voor nu vast en door de gemeente-brede dialoog is er onderling vertrouwen ontstaan.’ Hij benadrukte dat de aanpak in Midden-Drenthe niet kopieerbaar is: ‘Per situatie zal gezocht moeten worden naar de beste oplossingen, maatwerk dus.’

Elders in deze Special vindt u een artikel over de nieuwe methodiek die OSG in Midden-Drenthe introduceerde om een nieuw gemeentelijk leefbaarheidsbeleid te formuleren.

OSG krijgt dagelijks te maken met vraagstukken rond bevolkingskrimp, (te) kleine scholen en bezuinigingen. Deze thema's zullen van steeds grotere invloed worden op de leefbaarheid van het platteland. De netwerkbijeenkomst werd georganiseerd om betrokkenen over de ervaringen van OSG tot nu toe te informeren.

Workshop 'Sluiten voorzieningen'

'Samen op zoek gaan naar alternatieven kan leiden tot verrassende oplossingen'

Na de pauze gingen de deelnemers in een aantal workshops zelf op zoek naar nieuwe oplossingen voor de onderwijs- en leefbaarheidsproblematiek op het platteland. Opmerkelijk was de ervaring van sommige deelnemers in de workshop rond integrale kindorganisaties dat ze nu pas voor het eerst vanuit verschillende disciplines met elkaar in gesprek kwamen. Iedereen was het er over eens dat zo'n integrale kindorganisatie vanuit een gezamenlijke visie op basis van gelijkwaardigheid moet worden opgebouwd.

De workshop die zich over het creëren van verschillende oplossingen boog, zette het belang van heldere kaders bovenaan. Zo zullen gemeenten eerst duidelijk moeten aangeven binnen welke (financiële) kaders de oplossingen gezocht mogen worden. Dan pas komen er plannen die daadwerkelijk kunnen worden uitgevoerd. In de workshop over het sluiten van voorzieningen klonk verzet tegen het beeld dat scholen steeds maar groter moeten worden. Is dit écht de enige oplossing als de leerlingaantallen teruglopen, vroegen ze zich af. Ze stelden vast dat er beslist meer wegen zijn die naar Rome leiden. Wanneer je samen op zoek gaat naar alternatieven, kan dat leiden tot verrassende nieuwe oplossingen.

OSG Advies Noord-Nederland heeft in november 2010 een netwerkbijeenkomst georganiseerd in Friesland. Begin 2011 zal de netwerkbijeenkomst voor de provincie Groningen plaatsvinden. Zeker is nu al dat deze bijeenkomsten een vervolg zullen krijgen.

'WANNEER JE SAMEN OP ZOEK GAAT NAAR ALTERNATIEVEN, KAN DAT LEIDEN TOT VERRASSENDE NIEUWE OPLOSSINGEN'

SPECIAL OSG ADVIES NOORD-NEDERLAND

Met deze Special wil OSG u informeren over innovatieve projecten voor onderwijs, opvang en leefbaarheid in Noord-Nederland. Deze uitgave is ontwikkeld door OSG Assen en verscheen in maart 2011. Kijk voor meer en actuele informatie op www.osg.nl.

Als u naar aanleiding van deze brochure vragen of opmerkingen heeft, dan kunt u contact opnemen met OSG Assen op telefoonnummer 0592 - 36 78 90. Of mail naar assen@osg.nl.

uitgave
OSG

teksten
Jos van Ewijk, Jur Rensema, Hans van Ederen, Mark Kingma, Anne Looijenga, Cobi van Liere, Janny Reitsma, Henriette Aalfs en Johan van der Zee (allen OSG)

foto's
Wim Dooren - Dooren Studiofotografie (pagina's 2, 11, 18, 19, 44, 45)

tekstredactie
Bertus Boivin (Boivin Tekstproducties Assen)

eindredactie en projectcoördinatie
Anne Looijenga, Karin Muller en Henriette Aalfs (OSG)

vormgeving
Groot Haar + Orth

druk
Drukkerij Vos

OSG, 2011

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitaal of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van OSG. No part of this publication may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm, digital or any other means without prior written consent of OSG.

bezoekadres Borgstee 11, 9403 TS Assen
postadres Postbus 10098, 9400 CB Assen
telefoon (0592) 36 78 90
fax (0592) 36 78 00
e-mail assen@osg.nl
website www.osg.nl

OSG^o
ADVIES-ADMINISTRATIE-PERSONEEL

